

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Funktionella kodväxlingar hos två svenskamerikaner

Paul Ulvros

Specialarbete, 15 hp
SV1203
VT 2013
Handledare: Einar Korpus
Datum: 2013-06-13

1. Innehållsförteckning

1. Innehållsförteckning.....	2
2. Sammanfattning.....	4
3. Inledning: <i>Svenskan i Amerika</i> och tidigare forskning om amerikansvenska.....	4
4. Syfte och frågeställning.....	4
5. Vad är kodväxling? En forskningsbakgrund.....	5
6. Teori och metod.....	6
6.1 Referentiell funktion.....	6
6.2 Direktiv funktion.....	6
6.3 Expressiv funktion	6
6.4 Fatisk funktion.....	7
6.5 Metalingvistisk funktion.....	7
6.6 Poetisk funktion.....	7
7. Om transkribering.....	7
8. Transkriptionsmall.....	8
9. Material.....	8
10. Intervju med Marlene: transkription och analys.....	9
11. Intervju med Cynthia: transkription och analys.....	14
12. Sammanslaget resultat (tabell).....	21
13. Slutsatser och jämförelser mellan informanterna.....	22
14. Diskussion om den funktionella analysmodellen.....	23

15. Referenser.....	25
15.1 Böcker	25
15.2 Avhandlingar.....	25
15.3 Internet.....	25

Bilagor: Komplet transkription av kodväxlingar

- Intervju med Marlene: Transkription
- Intervju med Cynthia: Transkription

2. Sammanfattning

Detta är en sociolingvistisk undersökning om kodväxling. Undersökningen består i en analys av inspelat material från intervju med två svensktalande amerikaner med svenskt påbrå, utifrån René Appel och Pieter Muyskens funktionella analysmodell som delar in kodväxling utifrån sex olika funktioner. Syftet med uppsatsen är att genom nämnda modell undersöka och jämföra hur de två informanterna kodväxlar från svenska till engelska. Några slutsatser är att den referentiella funktionen är vanligast förekommande medan poetisk funktion inte förekommer alls, och den metalingvistiska funktionen förekommer oftast blandat med andra funktioner. Informanterna kodväxlar likartat förutom att den ena kodväxlar i högre grad än den andra.

3. Inledning: *Svenskan i Amerika* och tidigare forskning om amerikansvenska

Under juni 2011 respektive juni 2012 genomfördes forskningsresor till Minnesota respektive Illinois i USA som huvuddel i forskningsprojektet *Svenskan i Amerika*. Syftet var att undersöka amerikansvenska, den svenska som talas i Amerika, och upprätta en databas med denna ämnad för vidare forskning. Projektet genomfördes av Maia Andréasson, Sofia Tingsell och Benjamin Lyngfelt från Göteborgs universitet, Ida Larsson från Stockholms universitet och Jenny Nilsson från Institutet för språk och folkminnen. Metoder som användes vid materialinsamlandet under dessa resor var enkäter och intervjuer med informanter som talade svenska och antingen var ättlingar till emigranter eller själva hade emigrerat från Sverige, före år 1970 (<https://sites.google.com/site/svenskaniamerika/>). Denna uppsats kommer att använda inspelat material från två sådana intervjuer.

4. Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka och jämföra kodväxling i samtal hos två svenskamerikaner – vilket i detta sammanhang innebär amerikaner som antingen talar svenska som förstaspråk eller som andraspråk inlärt främst via förstaspråkssvensktalande släktingar. Mer specifikt är syftet att undersöka hur informanterna vid samtal kodväxlar från svenska till engelska analyserat utifrån René Appel och Pieter Muyskens sex funktioner (se ”Teori och metod” nedan) samt jämföra huruvida informanterna skiljer sig åt i sin kodväxling.

Frågeställning för denna uppsats är: *Hur kodväxlar två svenskamerikaner från svenska till engelska, tolkat genom Appel och Muyskens funktionella analysmodell?*

5. Vad är kodväxling? En forskningsbakgrund

Termen kodväxling syftar på en växling mellan olika språkliga varieteter, vilket i sin tur kan vara olika språk såväl som olika dialekter (Börenstam & Huss, s. 74). Denna uppsats avhandlar emellertid kodväxling mellan svenska och engelska, och således avses här alltså en växling mellan dessa två språk, förutom när annat anges.

Den tidigare forskning som har gjorts om kodväxling har avhandlat både växling mellan språk såväl som dialekter och sociolekter ur en mängd perspektiv. Dessa perspektiv kan i sin tur övergripande kategoriseras utifrån om de har grammatisk eller pragmatisk infallsvinkel (Begovic s. 14f). Grammatiska undersökningar undersöker grammatiska villkor för kodväxling, till exempel var i en sats kodväxling kan förekomma. Inom denna infallsvinkel rör sig majoriteten av kodväxlingsforskningen (Begovic s. 15). Pragmatiska undersökningar betraktar istället vad för praktiska funktioner kodväxling kan ha och i vilka kontexter det används. Bland annat forskaren John Gumperz betraktar kodväxling som en kommunikativ strategi, vilket innebär att kodväxling används för att uppnå olika kommunikativa effekter som att uttrycka solidaritet, ironi, tillhörighet och så vidare. Inte minst har Gumperz tillsammans med Jan-Petter Blom etablerat termerna *situationell* och *metaforisk* kodväxling.

Situationell kodväxling uppstår när en talare byter kod på grund av att talsituationen förändras, till exempel att någon ny person ansluter sig. Metaforisk kodväxling är en strategi för att uppnå en social effekt som till exempel att betona något, citera någon eller uttrycka humor (Begovic s. 15f).

Denna uppsats sorteras in under pragmatisk infallsvinkel och tillämpar Appel och Muyskens *sex funktioner*, som beskrivs under rubriken ”Teori och metod”. Appel och Muyskens funktioner anknyter också till Gumperz och Bloms termer, bland annat genom att den fatiska funktionen (se funktion 4 under ”Teori och metod” nedan) sammanfaller med vad de kallar för *metaforisk växling* (Appel & Muysken s. 119f).

6. Teori och metod

Den metod som används för att kategorisera kodväxling är René Appel och Pieter Muyskens sex funktioner, som de presenteras i *Language Contact and Biligualism* (1987). Denna analysmodell har Appel och Muysken i sin tur baserat på flera tidigare forskares insatser: R. Jakobson, M. Halliday, Peter Mühlhäusler (Appel & Muysken, s. 29), John Gumperz, E. Hernández-Chavez, S. Poplack och C. M. Scotton (ibid, s. 118). Appel och Muysken benämner sin modell som en funktionell sådan (*functional model*) som utgår från vad för funktioner kodväxling fyller. Kategoriserandet av kodväxlingar på detta sätt baseras på ett teoretiskt antagande att kodväxling kan beskrivas just i termer av funktioner, alltså att kodväxling är del av en kommunikativ strategi. Synen på språkhandlingar som en kommunikativ strategi anknyter främst till den sociolingvistiska språkdiskursen. Därför är sociolingvistisk den breda teoretiska bakgrunden, kommunikativa strategier den mer specifika och Appel och Muyskens funktionella analysmodell för kodväxling den metodiska tillämpningen.

De sex funktionerna i analysmodellen ser ut som följer:

6.1 Referentiell funktion

En kodväxling från ett språk till ett annat som beror på att talaren saknar vokabulär på det ena språket fyller en referentiell funktion. Detta inkluderar både om talaren inte vet vad det sökta ordet heter på det ena språket, såväl som om det faktiskt saknas i språkets vokabulär. I referentiell kodväxling ingår också om en talare växlar till ett språk i samband med att ett nytt samtalsämne introduceras där ett annat språk på något sätt är bättre lämpat för ämnet.

6.2 Direktiv funktion

Den direktiva funktionen involverar lyssnaren direkt och antingen exkluderar eller inkluderar denne. En direktiv funktion som är exkluderande kan vara föräldrar som byter till engelska för att kunna diskutera hemliga julklappar inför de ännu ej engelskspråkiga barnen, och utesluter således dem ur diskussionen. Ett vanligt fall av det motsatta är att växla till ett språk som alla förstår när en tredje deltagare ansluter sig till en konversation som hölls på ett för henne främmande språk. Alla deltagarrelaterade kodväxlingar fyller den direktiva funktionen.

6.3 Expressiv funktion

När en talare blandar språk för att uttrycka en tvåspråklig identitet fyller detta den expressiva funktionen. Blandspråket bildar ett tredje språk, sett ur socialt språkperspektiv, och betonar därigenom en 'blandad' identitet.

6.4 Fatisk funktion

Den fatiska funktionen betecknar när en växling betonar en förändring i

konversationens stil eller ton. När kodväxling till annat språk eller annan dialekt betonar till exempel ironi, humor eller att det sagda är extra viktigt faller det under denna funktion.

6.5 Metalingvistisk funktion

Metalingvistisk funktion är när kodväxling används i syfte att direkt eller indirekt kommentera de språk som är inblandade, exempelvis med kommentaren ”som man säger på franska” (Börenstam & Huss, s. 80). Även en talare som kodväxlar för att imponera med sin tvåspråkighet fyller denna funktion.

6.6 Poetisk funktion

Slutligen innebär den poetiska funktionen tvåspråkliga ordvitsar, ordfyndigheter och lek med ord. Lekfullt eller nyskapande ordflätande ingår i denna kategori. Börenstam och Huss ger exemplet ”*tall* som en tall” (s. 80) (vilket går förbi den läsare som inte behärskar både det engelska och det svenska substantivet).

Som läsaren märker kan flera av de sex funktionerna gälla för samma kodväxling och överlappar ofta varandra. Vidare går det inte att tillämpa funktionerna utan att göra en tolkning av vad den aktuella kodväxlingen innebär och syftar till. För att operationaliseras som metod tillkommer alltså ett tolkande element.

7. Om transkribering

Denna undersökning grundar sig som nämnt på inspelat material, vilket behöver transkriberas för att kunna avhandlas skriftligt. Transkription innebär en överföring från ett medium, det inspelade talet, till ett annat, skriven text. Detta innebär en tolkning och i praktiken ett viss tillrättaläggande av talet, åtminstone så tillvida att transkriberingen inte sker helt fonetiskt. Transkriptionens dilemma är att vara trogen, autentisk mot, det faktiska samtalet samtidigt som den behöver vara skriftspråklig nog att vara läslig och helst inte genom sin form överskugga den forskningsfråga som undersöks. Två rekommendationer som Norrby ger är att ”man utgår från normal ortografi – det rör sig aldrig om en rent fonetisk återgivning – och gör smärre justeringar” och att ”graden av autenticitet måste avgöras av syftet med studien och vilken typ av talsituation som ska undersökas” (Norrby 1996:83, Lagerholm, s. 35).

I denna uppsats undersöks som bekant inte uttal utan innehåll; det som undersöks är enligt vilka funktioner informanterna kodväxlar. Därför har en förenklad transkriberingsmall, baserad på Norrbys praxis (Lagerholm s.

36f), utarbetats under rubriken nedan.

8. Transkriptionsmall

Nytt yttrande innebär ny rad. Undantag är i det fall två eller fler yttranden görs samtidigt, se nedan.

- , Mikropaus, under 0,5 sekunder
- ... Lång paus, 1 sekund och längre
- . Tydligt markerad paus, ”meningsslut”
- ! Sats avslutad med emfatiskt uttryck
- se- Avbrutet ord

[Benjamin: ja] Tal samtidigt med annan, som inte får den första talaren att avbryta sig. Den överlappande talaren anges inom hakparentesen och står på samma rad som den som talade 'först'.

(masters) Osäker transkription, efterliknande vad det sagda ordet låter som.

(ohörbart) Ohörbart, motsvarar ett ord (flera ohörbara ord i rad förekommer ej i detta material).

SKRATT Talaren skrattar.

TALAR TILL

BARNET Klargörande metakommentar med versaler.

alltså Sägs med skrattande röst.

>> Yttrandet fortsätter på ny rad (används vid samtidigt tal med avbrutna repliker).

? Sats avslutad med frågeintonation.

9. Material

Det genomgånga materialet är två skilda intervjuer med två informanter. Intervjuerna är fria till formen vilket innebär att intervjuarna, i båda fallen Benjamin Lyngfelt och Jenny Nilsson, inte har följt något frågeformulär utan improviserar samtalet och ger informanten utrymme att tala mycket. Den första informanten är en kvinna i Minnesota född på 1910-talet, som här har fått det fingerade namnet Marlene. Den inspelade intervjun är totalt 46 minuter lång. Informant nummer två är en kvinna i Illinois född på 60-talet, här med Cynthia som fingerat namn, vars intervju är 36 minuter lång. Både Marlene och Cynthia är födda i USA men har talat svenska sedan barnsben.

Av utrymmesskäl återges endast korta stumpar av det totala transkriberade materialet, som istället finns som bilaga. För att förstå citaten bättre genom deras kontext rekommenderas läsaren starkt att se materialet i bilagan. I

den förkortade genomgången nedan återges först ett kort blockcitat av de transkriberade kodväxlingarna, som sedan upprepas och analyseras med en tolkning och kategoriseras utifrån den funktionella mallen. Kursiveringar finns i upprepningarna (efter blockcitaten) för att understryka vad som är själva kodväxlingen och saknar transkriptionsinnebörd.

10. Intervju med Marlene: transkription och analys

Marlene: när han var i... färdig med skolan i vad som heter the Peace Corps. du vet vad det var. och han tyckte så mycket om det, så han kom hem och, gjorde ett år till i skolan. han han hade (masters) degree and then he got his masters degree. och då reste han tillbaks och han har varit där och arbetat i lärare i engelska i alla dom här år. och han och hans fru har tar hand om... jag vet inte vad det heter, we say the foster child here. det är inte >>

Benjamin: fosterbarn

Marlene: >> deras son men de tar hand om honom. så... eh, det skulle vara, det är inte våran, vårt barnbarn men nästan likadan. SKRATT

Jenny: ja

Benjamin: ja

Marlene: aha. hjälp, help yourselves with the cake.

Tolkning av ”som heter *the Peace Corps*”:

Peace Corps är något mycket specifikt och troligtvis vet inte informanten vad det heter på svenska. Dessutom kan en betydelseglidning ske vid översättning av något så specifikt, varför det kan vara en praktisk kommunikationsstrategi att använda den engelska benämningen. Samtidigt kommenterar informanten det engelska ordvalet.

Funktion: Metalingvistisk och referentiell funktion.

Tolkning av ”han han hade (*masters*) degree and then he got his masters degree”:

Informanten verkar i detta fall glida över i engelska utan någon tvekan och kommenterar inte heller sin kodväxling. Det som ligger närmast till hands är att tolka funktionen som referentiell, eftersom omedvetna kodväxlingar torde tyda på att informanten upplever språket som växlas till som bekvämare än det andra.

Funktion: Referentiell funktion.

Tolkning av ”jag vet inte vad det heter, *we say the foster child here*”:
Som Marlene säger väljer hon det engelska uttrycket för att hon inte hittar den svenska motsvarigheten. Att hon samtidigt kommenterar språkvalet

fyller den metalingvistiska funktionen.

Funktion: Referentiell och metalingvistisk.

Tolkning av ”hjälp, *help yourselves with the cake*”:

Informanten glider igen över i engelska, och enligt samma resonemang som ovan (”han hade (*masters*) *degree*”) kvalar denna växling in som referentiell.

Funktion: Referentiell funktion.

Marlene: och nu undrar jag om det är någon väg jag kan lära mig lite om dom som lämnade Sverige. det är ingen familj, ingen i familjen som vet. så om ni kan skriva ner för mig var jag kan skriva. och få kyrk- ... eh... ehm ...records. hur säger man?”

Tolkning av ”kyrk- ... eh ehm ... *records*”:

Informanten söker efter ett svenskt ord men finner det inte, vilket märks i att hon frågar efter ordet och även i hennes tvekan. Hennes frågan kommenterar också språkskiftet, vilket är metalingvistiskt.

Funktion: Referentiell och metalingvistisk funktion.

Marlene: hon skriver. jag ska visa boken. vad heter hon nu... ja, jag ska visa dig boken.

Jenny: ja

Benjamin: ja

Jenny: du läser svenska böcker?

Marlene: ”The Ice Princess”. vet du vem...

Jenny: Isprinsessan.

Marlene: det är...

Jenny: är det en...

Marlene: mystery book

Tolkning av ”*The Ice Princess*”:

Informanten återger en titel, vilka inte brukar översättas åtminstone i vardagligt tal. Kodväxlingen är klart referentiell.

Funktion: Referentiell funktion.

Tolkning av ”*mystery book*”:

Infomanten anger ett namn på en genre, vilket är en mycket specifik term. Därför är det osäkert, både för henne och generellt i förberedda översättningsituationer, vad för svensk term som motsvarar den engelska.

Funktion: Referentiell funktion.

Marlene: nej. men jag jag har... ehm ... jag skickar efter tidskrift [Benjamin: ja] det här om Sverige.

Benjamin: ja

Jenny: ja

Marlene: Swedish American Historical Society...

Benjamin: ja

Marlene: and ehm...ehhhh... something that comes from... that used to come pa bryggan till begin with and then there is a bridge from Värmland [Benjamin: ja], and now that's combined with an American magazine that has to do with Sweden. yeah. I have subscriptions way back, with all of those magazines. I (regrepeat) them regularly.

Jenny: (nu) gör du

Marlene: men det var inte på svenska, det var engelska SKRATT

Tolkning av ”*Swedish American Historical Society*”:

Här anger informanten ett namn på en organisation, vilket är på engelska.

Funktion: Referentiell funktion.

Tolkning av *something that comes from... that used to come pa bryggan till begin with and then there is a bridge*”:

Hur denna kodväxling ska tolkas är något komplicerat. Marlene gör först en referentiell kodväxling, *Swedish American Historical Society*, men fortsätter sedan på engelska. Växlingen kan tolkas referentiellt, sedd som en förlängning av nyss nämnda växling, där Marlene fortsätter att prata engelska för att det helt enkelt är praktiskt och enkelt. Efter växlingen kommenterar hon dock att ”det var inte på svenska, det var engelska” vilket är en metalingvistisk kommentar. Slutligen blandar faktiskt Marlene de båda språken i snabb följd: ”*used to come pa bryggan till begin with*”. Detta liknar närmast den expressiva funktionen, som utmärks av ständig växling (Appel&Muysken s.119)

Funktion: Referentiell, metalingvistisk och expressiv funktion.

Marlene: åh, på internet. nej! jag är ... jag säger jag är som en ehm, a kindergartner på on a computer. jag kan skicka e-mail till mina pojkar och vänner. men att göra mycket annat det är svårt för mig

Tolkning av ”jag är som en ehm, *a kindergartner på on a computer*.”: Informanten tvekar inför översättandet av ett uttryck och väljer istället att använda den engelska varianten, men med metakommentaren ”jag säger

jag är som en”.

Funktion: Referentiell och metalingvistisk funktion.

Pojken ifrån New York, har varit lärare i en Waldorf school.

Jenny: har han det

Marlene: (ohörbart) vet i Sverige vad en Waldorf school är. och nu, i juni, blev han pensionerad.

Tolkning ”lärare i en Waldorf school”:

Informanten använder ett namn på en specifik företeelse, som visserligen har en svensk motsvarighet men som liknar ett egennamn så pass mycket att hon inte försöker översätta det. *School* följer med som ett bihang till egennamnet Waldorf, som ju inte kan översättas.

Funktion: Referentiell funktion.

Marlene: (en dotter) den som bor närmast. hennes, hennes mans mamma är even gammal än jag är. [Benjamin: ja Jenny: ja] och hon är inte i sjukhuset men... in och ut, in och ut.

Tolkning av ”hennes mans mamma är *even* gammal än jag är”:
I denna sats slinker ”even” in utan någon omgivande paus eller liknande markör, varför det är rimligt att anta att informanten inte ens märker av sin kodväxling. I ett sådant fall har den en praktisk uttrycksfunktion, vilket placerar den inom den referentiella funktionen.

Funktion: Referentiell funktion.

Marlene: SKRATT. did you get anything to eat?

Erik: I'm fine

Tolkning av ”*Did you get anything to eat?*”:

Informanten vänder sig nu till någon som formellt sett inte deltar i intervjun och växlar då språk till sitt vardagliga tilltalsspråk. Även om den tilltalade i detta fall i allra högsta grad talar svenska gör syftet med kodväxlingen, att rikta sig till en person utanför samtalet och försöka inkludera denne, att funktionen är inkluderande direktiv.

Funktion: Direktiv funktion

Marlene: min pappa skrev hans autobiography.

Tolkning av ”min pappa skrev hans *autobiography*.”:

Autobiography är ett specifikt uttryck. Gissningsvis har ordet introducerats i Marlenes engelska språkbruk men inte det motsvarande (självbiografi) i hennes svenska eftersom det är ett så pass ovanligt begrepp.

Funktion: Referentiell funktion

Marlene: jag undrar, jag undrar vad har hänt till emigrantinstitutet jag är mycket... mycket, ehm... *disturbed* SKRATT av vad jag har hör. för jag tror Ulf Weibom gjorde en fantastisk [Benjamin: ja] jobb.

Tolkning av ”jag är mycket... mycket, ehm *disturbed*”:

Marlene tvekar inför ordvalet, och väljer efter tvekan ett engelskt uttryck. Troligen finner hon inte det svenska.

Funktion: Referentiell funktion.

Jenny: och efter det tror jag att det blev, att folk blev väldigt intresserade igen för den var nämligen väldigt känd i Sverige och väldigt många köpte skivorna och gick och lyssnade på den här musiken och så. jag tror att många blev liksom, började bli nyfikna igen på sina släktingar tycker jag hör många som letar efter nå'n kusin i Amerika och sådär så jag tror det finns ett nytt intresse

Marlene: aha... Jag, jag kunde inte följa i allt som du sa.

Jenny: I, I think that there is a great interest in Sweden again

Marlene: it is again, yes.

Tolkning av ”*It is again, yes.*”:

Formellt sett förekommer två kodväxlingar i detta stycke, först Jennys och sedan informantens. Jenny växlar till engelska för att Marlene ska hänga med i den accelererande konversationen, vilket är en inkluderande direktiv växling som samtidigt är referentiell. Denna räknas dock inte i undersökningen eftersom Jenny inte är informant. Marlenes svar på engelska följer Jennys växling och är direktiv eftersom den följer den andre konversationsdeltagarens växlingsinvt.

Funktion: Direktiv funktion.

11. Intervju med Cynthia: transkription och analys

Samma presentationsformel används för denna intervju som för den förra. Informant här är Cynthia och intervjuare är återigen Jenny Nilsson och Benjamin Lyngfelt.

Jenny: vad läste du på college?

Cynthia: historia. [Jenny: mh] så jag... hi (Dedee)!

X: hi

Tolkning av ”så jag... hi (Dedee)!”:

Cynthia riktar sig till en engelskspråkig vän som kommer in i rummet och byter därför språk.

Funktion: Direktiv funktion.

Cynthia: men... ja jag läste historia och va intresserad i... ja, jag gick på skolan i två år ut på östkusten och sen... transferred? jag flyttade hit, bytte skolor och, men började jobba på museum när jag gick på skolan och sen kom ut och... jag har fortsatt, och sen har jag bott här sen dess, i nittonhundra-tionio.

Jenny: va, vad jobbar du med här? alltså vad är din roll här?

Cynthia: min roll är director of programs and exhibits. så jag jobbar med utställningar och sen så har vi massa på gång till ungdomar, familjer, vi har svenska lektioner här.

Tolkning av ”i två år ut på östkusten och sen... transferred?”:

Cynthia pausar inför ett ord, vilket pekar på tvekan, och uttalar det med frågande intonation. Detta antyder att hon är osäker på vad det svenska ord hon söker efter är, och använder istället engelska.

Funktion: Referentiell funktion.

Tolkning av ”min roll är *director of programs and exhibits*”:
Director of programs and exhibits är en professionstitel. Eftersom Cynthia erhållit denna i en engelskspråkig miljö är det troligt att hon aldrig har översatt den till något annat språk, och det är möjligt att hon är osäker om huruvida innebörden förvanskas vid översättning. Att använda ursprungsspråket för en professionstitel är därför en strategi för att inte förvanska dess innebörd.

Funktion: Referentiell funktion

Cynthia: men sen är det folk som kommer vid, genom baksidan här. och dom

kan ehm hi Kitty! SKRATT no it's fine that's no problem.

Tolkning av ”dom kan ehm *hi Kitty!*”:

En engelskspråkig vän kommer in i rummet och Cynthia talar engelska till denne.

Funktion: Direktiv funktion.

Cynthia: så det är väldigt vanligt. väldigt vanligt, vi, vi har jätte alltså vår muséishop muséet... ehm... café som vi hade innan. allt var ehm... vad heter det, stuffed, by volunteers. Så det var volontärer som sa att 'vi diskar' och hjälpte folk.

Jenny: okej. men hur får man tag på dessa volontärer? alltså ringer de själva och säger [Cynthia: mh] ja

Cynthia: ja.

Jenny: och vilka är det, är det unga människor eller
Cynthia: ja, det är lite blandat. eh det har varit folk som var äldre, men nuförtiden har vi fler folk som är yngre. många college universitet, studenter. ibland får dom ehm ehm credit, [Benjamin: jada] till det också.

Tolkning av ”vad heter det, *stuffed, by volunteers*”:

Cynthia gör en paus och frågar uttryckligen (om än till sig själv, kanske för att markera att hon tänker efter) efter ett uttryck innan hon säger en engelsk fras. Detta för att ersätta den svenska fras hon inte finner.

Funktion: Referentiell funktion.

Tolkning av ”många *college* universitet, studenter”:

College saknar en riktig svensk motsvarighet. Därför översätter Cynthia inte termen.

Funktion: Referentiell funktion.

Tolkning av ”ibland får dom ehm ehm *credit*”:

Cynthia pausar inför begreppet *credit*, vilket bör tolkas som tvekan. Min tolkning är att hon söker efter ett svenskt begrepp men använder det engelska då hon inte finner någon svensk motsvarighet.

Funktion: Referentiell funktion.

Cynthia: så det är vi har... det är konstigt för att på ett sa- ett sätt e vi eh... heritage [Jenny: mh Benjamin: ah] organisation som har en blick bakåt men samtidigt gör vi många nya saker och får in nya folk. och sen är vi också känd som svensk organisation [Benjamin: ah] så vi har allt möjligt. alla möjliga folk som kommer till oss med vadsomhelst, till exempel SKRATT

Jenny: just det, ja SKRATT

Benjamin: javisst

Cynthia: folk som ja, folk som ringer oss och 'ja vill göra en undersökningsprojekt', eller eh.... jag vill titta på nånting i biblioteket eller jag vill översätta detta eller, ah lite clearing house på svenska saker.

Tolkning av ”på ett sa- ett sätt e vi eh... *heritage*?”:

Cynthia tvekar inför ordet *heritage* och uttalar det med frågande intonation, troligen eftersom hon inte finner ett motsvarande svenskt uttryck.

Funktion: Referentiell funktion.

Tolkning av ”lite *clearing house* på svenska saker”:

Uttrycket *clearing house* är ett specifikt uttryck, och ordet *clearing* finns i praktiken även som låneord i svenskan. Troligen finner informanten inte det svenska uttrycket för ”clearing house” (vilket borde vara det mycket specifika *clearingcentral*).

Funktion: Referentiell funktion.

Cynthia: särskilt till folk som, folk som har varit i fängelse eller har problem med ehm... drug abuse så det är väldigt... vi har ett väldigt blandat eh... område här neighbourhood.

Benjamin: ja

Cynthia: så det är spännande som... på ett historiskt sätt [Jenny: mh] men också ehm... om vi ska ändra så vi ska få göra nåt nytt då ska vi ha då måste vi ha kontakt med nya människor [Benjamin: ja] det finns en viktig, jag frågade om detta ordet innan också en opportunity

Jenny: jaja, mh

Tolkning av ”problem med ehm... *drug abuse*”:

Cynthia tvekar inför termen *drug abuse* vilket antyder att hon är osäker i sitt ordval. Osäkerheten beror troligen på att hon inte finner det svenska uttrycket.

Funktion: Referentiell funktion.

Tolkning av ”område här *neighbourhood*”:

Cynthia tvekar återigen inför ett ordval, men finner här det svenska ordet. Dock lägger hon kort därefter till det engelska ord som hon översatt för att korrigera eventuellt missvisande översättning.

Funktion: Referentiell funktion.

Tolkning av ”jag frågade om detta ordet innan också en *opportunity*”:

Informanten markerar att hon saknar ett ord i sitt ordförråd genom sin kommentar att hon har frågat efter det tidigare. Alltså både saknar hon och ersätter ett svenskt ord samt kommenterar detta.

Funktion: Referentiell och metalingvistisk funktion.

Cynthia: så jag cyklar till jobbet för att jag tycker det är viktigt och jag tror att det blir mer så nu i USA det, det kommer att ändras tror jag (ohörbart) men, så det är ehm men sen det är alltid tiden om *environment* och miljön. jag tror att det är nästan [Jenny: mh]. det andra är att i Sverige kan man, och det detta ändras också, men, man kan räkna med att dom flesta kommer att ha lite gemensam ehm... vad heter det, på grund av eh... att Sverige är ganska litet land och av att folk har haft ungefär samma ahm eh... education eh att man har läst vissa böcker och man har och dikter och kan vissa sånger

Tolkning av ”det är alltid tiden om *environment* och miljön.”:

Kodväxlingen kommer naturligt i bemärkelsen att informanten inte pausar varken före eller efter den. Intressant är att hon bevisligen behärskar båda uttrycken – *environment* såväl som ”miljö”. Att växla mellan samma ord på olika språk kan vara en expressiv funktion. Det kan även vara så att Cynthia tror att termerna betyder något olika saker, vilket isåfall gör växlingen referentiell.

Funktion: Expressiv och referentiell funktion.

Tolkning av ”folk har haft ungefär samma ahm eh...eh *education*”:
Cynthia tvekar tydligt innan ordvalet *education*, vilket antyder att hon söker ett svenskt uttryck utan att finna det.

Funktion: Referentiell funktion.

Cynthia: och det är folk tycker att amerikaner är alltid liksom 'yeah yeah ahahaaa' att vi är kända för att vara lite övervänliga SKRATT att nästan och jag jag har, jag har ehm hypotes or whatever [Jenny: mh mh Benjamin: ah] I have this idea att det är därför att man, vet aldrig vem man träffar. att man man vet aldrig, var man kommer ifrån, så, det är inte lätt att liksom börja prata om politik eller ras eller religion

Tolkning av ”hypotes or whatever [...] I have this idea ”:
Informanten verkar tveka inför ordvalet ”hypotes”, och garderar sig med tillägget *or whatever* följt av kompletteringen eller modifikationen *I have this idea*. Troligen är *I have this idea* det uttryck som hon anser stämma

bäst överens med vad hon vill uttrycka eftersom hon lägger till det. Växlingen från svenska till engelska är en, men funktionellt sett är det två kodväxlingar: dels *whatever* som kommenterar det svenska ordvalet, dels *I have this idea* som ger namn på det Cynthia vill uttrycka och samtidigt kompletterar det svenska "hypotes". Båda kommenterar ordvalet och *I have this idea* refereerar till den eftersökta innebörden. På grund av att termerna kommer direkt intill varandra får de räknas som en enda växling.
Funktion: Metalingvistisk och referentiell funktion.

Cynthia: nej jag har inte... lite praktiska, lite om man går in i en affär, är det inte som 'oh how are you? oh it's a (ohörbart) are you having a good day?'
[Jenny: nej, nä Benjamin: nä] det är aldrig så SKRATT och så är det här i USA [Jenny: ja] särskilt (Minnesotation) [Jenny: mh] för det, att man är extra vänlig
Jenny: just det. [Benjamin: ah mh]
Cynthia: det kallas för Minnesota nice
Jenny: och vi tycker dom är så trevliga
Cynthia: ja, SKRATT
Jenny: vi bara 'Åh, tack för att du frågar!' SKRATT
Cynthia: SKRATT men det kallas för Minnesota nice
Jenny: okej!
Cynthia: det finns ett fras, Minnesota nice. för att ehm jag har till och med min pappa som kommer från New Hampshire han brukar alltid säga '(ohörbart) are so nice in Minnesota'

Tolkning av "'oh how are you? oh it's a (ohörbart) are you having a good day?'":

Här kodväxlar Cynthia för att imitera en typisk minnesotabo, och understryker det lättsamma i sin ton med att kort därpå skratta. Hennes engelska fraser syftar till att kontrastera, markerat med "är det inte som" och annat röstläge. Således betonar växlingen en annan konversationston och fyller den fatiska funktionen.

Funktion: Fatisk funktion.

Tolkning av "det kallas för *Minnesota nice*", "men det kallas för *Minnesota nice*" och "det finns ett fras, *Minnesota nice*":

Cynthia lyfter fram termen *Minnesota nice* med "det kallas för" och kommenterar därigenom det uttryck hon växlar till. Detta händer tre gånger i samma konversation och räknas i sammanställningen därefter.

Funktion: Metalingvistisk funktion – tre gånger.

Tolkning av ”brukar alltid säga '(ohörbart) *are so nice in Minnesota*”:
I detta fall citerar Cynthia en person. Citatet innebär en återgivning av vad någon annan har sagt och anger därför en annan stil eller ton än Cynthias egna ord. Samtidigt kommenterar hon citatet i anslutning till det, som därför också blir en metalingvistisk kodväxling.

Funktion: Fatisk och metalingvistisk funktion.

Cynthia: men jag tycker om att baka också [Jenny: mh Benjamin: ah] så det är allt möjligt, som jag bakar. bröd och jag har också den här uppfattning av att det inte är riktigt bakning om man inte bakar från scratch [Benjamin: ah] så att säga och det är jag är uppväxt med det från min mamma också, mix
SKRATT

Jenny: SKRATT

Benjamin: ah

Cynthia: så, ja. okey, that's okey Jen! [Jenny: hej] sorry SKRATT

Tolkning av ”bakar från *scratch*”:

Vad gäller att denna kodväxling delvis är referentiell är tolkningen något vanskelig. Informanten gör ingen tvekande paus inför kodväxlingen, så troligen söker hon inte efter en svensk motsvarighet. Emellertid kan växlingen gå in under den referentiella funktionen genom att Cynthia använder ett mer *lämpligt* språk för att kommunicera det hon vill, där lämpligt innebär att det är mer tillgängligt för henne. Mindre vanskelig är den metalingvistiska funktionen eftersom Cynthia kommenterar själva ordvalet, ”så att säga”.

Funktion: Referentiell och metalingvistisk funktion.

Tolkning av ”*okey, that's okey Jen!*”:

Informanten vänder sig till en engelskspråkig vän som kommer in i rummet.

Funktion: Direktiv funktion.

Cynthia: de flesta sånger som vi sjunger är sånger som ni skulle eh känna utantill. sen är det, gör vi lite svensk vad (ohörbart) you can come on in! oh, hej! SKRATT

Jenny: hej!

Sofia: hej! hur går det?

Tolkning av ”*you can come on in!*”:

I detta fall sker en kodväxling till engelska och sedan direkt tillbaka till svenska utan kommentarer eller tvekan. Någon väntar utanför rummet och Cynthia reagerar på sitt standardspråk, engelska, men växlar tillbaka när hon ser att den som väntar är svensk. Även om den första växlingen inte var behövd syftade den ändå till att nå en mottagare, varför funktionen är direktiv.

Funktion: Direktiv funktion.

Jenny: och korten är bara lite, det är lite gamla motiv ur våra samlingar på institutet

Cynthia: oh my gosh

Jenny: på lite såna gamla svenska

Cynthia: I wanna visit you guys!

Jenny: amen, det kan du väl göra

Benjamin: ja, det är klart [Cynthia: oh!]

Jenny: nästa gång du kommer ur jobbet så får du hälsa på

Cynthia: oh, I wanna come study with you

Tolkning av ”*oh my gosh!*”, ”*I wanna visit you guys*” och ”*oh, I wanna come study with you*”: Informanten går över till engelska och stannar kvar i det språket. Övergången verkar ske automatiskt och omedvetet, eftersom hon inte stannar till inför något ordval eller alls kommenterar det, och dessutom inte anpassar sitt språkval efter intervjuarnas dito. Emellertid kan man utifrån spontaniteten – så pass spontant att hon inte märker att hon talar engelska - i det Cynthia säger anta att hennes uttalanden är väldigt autentiska, väldigt ärligt menade, vilket bäst stämmer överens med den fatiska funktionen. Tonen ändras genom kodväxlingen så att den blir ännu mer hjärtlig.

Funktion: Fatisk funktion.

Cynthia: och en sak som jag tycker skulle va om det va nån gång någon som tyckte att det kunde va kul att komma hit ett längre tid, [Jenny: ja] längre tid och göra nåt här [Jenny: mh Benjamin: mh], jobba med oss eller läsa här och vi har en... fellowship vi har en liten eh fond, till det

Tolkning av ”vi har en... *fellowship*”:

Informanten tvekar inför sitt ordval och kompletterar det direkt efter med en svensk förklaring. Det verkar därför som att hon söker men inte finner ett svenskt ord.

Funktion: Referentiell funktion.

12. Sammanslaget resultat

Resultatet redovisas i nedanstående tabell:

TYP AV KODVÄXLING	FÖREKOMST, MARLENE	FÖREKOMST, CYNTHIA
Enbart referentiell	9	11
Enbart direktiv	2	4
Enbart fatisk	-	2
Enbart metalingvistisk	-	3
Referentiell och metalingvistisk	4	3
Referentiell och expressiv	-	1
Fatisk och metalingvistisk	-	1
Referentiell, metalingvistisk och expressiv	1	-
Kodväxling totalt	16	25

Tabell 1: Sammanställning av antal kodväxlingar med funktion hos informanterna

13. Slutsatser och jämförelser mellan informanterna

En första skillnad som kan ses mellan informanterna är att Cynthia kodväxlar mer; cirka 50% mer. Till detta bör tilläggas att hennes intervju är tio minuter kortare än Marlenes: längden är 36 respektive 46 minuter. En slutsats är alltså att Cynthia kodväxlar mer, även relativt sett. Cynthia har, jämfört med Marlene, något mer av alla kodväxlingar utom engångsförteelserna "referentiell och metalingvistisk" samt "referentiell, metalingvistisk och expressiv". Således beror hennes högre växlingsfrekvens inte på relativt högre användning av en enskild funktion.

Den referentiella kodväxlingen är som synes den vanligaste hos båda informanterna. Sammantaget står den för nästan hälften av det totala antalet

växlingar i intervjuerna. Den förekommer också ett antal gånger blandat med metalingvistisk funktion. Att den referentiella funktionen är så vanlig kan möjligen bero på att tvåspråkighet sällan fungerar så att de två språken är helt parallella, så att varje uttryck i språk A har en motsvarighet i språk B. Istället kompletterar, möjligen, eller divergerar språken på så sätt att ett uttryck i språk A ibland saknar motsvarighet i språk B eller vice versa. Denna avsaknad kan gälla själva språkens likväl som den aktuella språkanvändarens ordförråd. Detta är en hypotetisk förklaring, som alltså bara är en gissning, till varför referentiell kodväxling är vanligast i denna undersökning.

Den sammanlagt näst vanligaste 'rena' funktionen, som båda använder, är den som är enbart direktiv. Dock är denna betydligt mindre vanligt än den rent referentiella: förekomsten är två hos Marlene och fyra hos Cynthia. Förutom frekvensen var orsaken till direktiv kodväxling lika hos dem: båda bytte språk i samband med att någon annan person kom in i rummet eller i konversationen. För Cynthias del var alla fyra direktiva kodväxlingar direkt riktade till någon som trädde in i rummet.

Vad gäller den metalingvistiska funktionen är informanterna ganska lika – Marlene gör fem växlingar som är delvis metalingvistiska, Cynthia sammanlagt sju som är delvis eller enkom metalingvistiska. Detta innebär att cirka en tredjedel av Marlenes och mellan en tredjedel och en fjärdedel av Cynthias kodväxlingar är helt eller delvis metalingvistiska. Om man räknar både 'rena' och delvis metalingvistiska växlingar är den metalingvistiska funktionen den näst vanligaste, och i så fall dubbelt så vanlig som direktiv kodväxling. Som synes förekommer metalingvistisk funktion oftast blandat med någon annan funktion, oftast den referentiella. Intressant är att samtidigt som metalingvistisk växling är vanligt i överlappande form – alltså blandat med andra funktioner – så förekommer den 'rent' endast tre gånger (hos Cynthia). I förhållande till hur ofta de kodväxlar totalt, Cynthia lite mer än Marlene, verkar den metalingvistiska växlingen vara lika vanlig hos de båda.

Att den metalingvistiska funktionen är vanlig enbart i blandad form beror på att funktionen i dessa intervjuer oftast består i en metalingvistisk kommentar på en redan gjord språkväxling, till exempel en referentiell språkväxling följt av "så att säga".

Fatisk kodväxling är relativt ovanligt och förekommer bara två gånger ensamt och tre gånger om man räknar med den växling som är både fatisk och metalingvistisk. Dessa växlingar bestod i citerande, två gånger, och spontana uttryck av starka önsknings hos informanten (Cynthia), en gång. Värt att notera är att Marlene inte kodväxlar fatiskt alls. En slutsats är att kodväxling som strategi för att markera en förändrad samtalston inte är särskilt vanligt, åtminstone inte i dessa intervjuer. Cynthia verkar i jämförelse med Marlene använda en annan kommunikativ strategi, med

anföring av hur andra personer uttrycker sig.

Den expressiva funktionen visar sig vara ovanlig. Den förekommer inte alls 'rent', utan bara en gång blandat med referentiell funktion hos Cynthia och en gång blandat med referentiell och metalingvistisk funktion hos Marlene. De gånger då expressiv funktion väl förekommer är inte heller klara fall. Det bör dock nämnas att den tolkning av expressiv kodväxling som har använts utgick ifrån att den utmärks av tätt växlande, det vill säga flera växlingar på kort tid och gärna i samma mening, utan att informanten för den sakens skull saknar vokabulär på endera språket.

Avsaknaden av sådan tät kodväxling kan möjligen ha påverkats av intervjusituationen, som kan tänkas påverka informanterna att mer konsekvent hålla sig till svenska. Å andra sidan hade informanterna kommunikativt sett möjlighet att intensivt växla mellan svenska och engelska, om de så önskade, eftersom intervjuarna förstår och talar båda språken utmärkt. Hur som helst är informanterna lika i sin avsaknad av expressiva kodväxlingar.

Slutligen förekommer den poetiska funktionen inte alls. Självklart kan detta betraktas som en likhet mellan informanterna, men kan mest troligt tolkas som att den är ovanlig.

14. Diskussion om den funktionella analysmodellen

Funktionell analys förutsätter att kodväxlandet är en kommunikativ strategi, vilket antyder att kodväxling sker medvetet. I denna uppsats undersökningmaterial förekommer flera kodväxlingar som har tolkats som omedvetna. I dessa fall är det vanskligt att bedöma vad för funktion dessa omedvetna kodväxlingar fyller, och om dessa kodväxlingar kan beskrivas utifrån en funktionell teori – med tanke på att de sker omedvetet. I praktiken hamnade dessa kodväxlingar per automatik i den referentiella kategorin, utifrån antagandet att informanten fann det enklare att kodväxla än att konsekvent fortsätta tala svenska. Omedveten kodväxling skulle med fördel istället kunna kategoriseras utifrån dess form eller konsekvens, vilket inte utgår ifrån informantens kommunikativa syfte utan ifrån själva språket.

Samtidigt var Appel och Muyskens funktionella analysmodell eller mall mycket passande för de allra flesta av kodväxlingarna. Om en kodväxlingsforskare skulle kombinera denna funktionella analysmall med en metod som utgår från själva språkets form (till skillnad från dess syfte) skulle resultatet troligen vara mycket fruktsamt, eftersom de två aspekterna kompletterar varandra väl.

Denna undersökning har inte ämnat pröva Appel och Muyskens analysmodell, men ett biintryck är att den fungerar väl för denna sorts undersökningar eftersom modellen nästan alltid har gett något träffande

resultat.

15. Referenser

15.1 Böcker

Appel, René; Muysken, Pieter. *Language Contact and Biligualism*. Edward Arnold, London 1987.

Börenstam, Ulla; Huss, Lena. *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik*. Studentlitteratur, Lund 2001.

Håkansson, Gisela; Norrby, Catrin. *Introduktion till sociolingvistik*. Norstedts, Stockholm 2010.

Lagerholm, Per. *Språkvetenskapliga uppsatser*. Studentlitteratur, Lund 2010.

Park, Hyeon-Sook. Kodväxling som fenomen – exemplet svensk-koreanska. I: Hyltenstam, Kenneth; Lindberg, Inger (red.) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur, Lund 2004.

15.2 Avhandlingar

Begovic, Nina. *Språkanvändning hos en grupp gymnasieelever. Kodväxling som ett kommunikativt redskap*. Högskolan i Gävle, avdelningen för humaniora 2013. Examensarbete Avancerad nivå, svenska med språkdidaktisk inriktning (handledare: Charlotte Engblom, Ulrika Serrander. Examinator Lasse Mårtensson).

15.3 Internet

<https://sites.google.com/site/svenskaniamerika/> sökdatum: 2013-05-25.
Senast uppdaterad: 2013-05-02. Den officiella sidan för projektet *Svenskan i Amerika*.